

N:o 178.

Ank. till Riksd. kansli den 10 maj 1909, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan och krigshofrätten med flera institutioner och myndigheter samt en i ämnet väckt motion.

(1 U. A.)

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad proposition (N:o 216) af den 16 april 1909 har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för samma dag föreslagit Riksdagen

att dels medgifva, att å kvarteret Kandidaten af Hedvig Eleonora församling i Stockholm må uppföras en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan, krigshofrätten och krigsvetenskapsakademien samt för chefernas för Fjärde och Femte arméfördelningarna, inspektörens för militärläroverken, inspektörens för kavalleriet, remonteringsstyrelsens, stuteriöfverstyrelsens, öfverstyrelsens för Sveriges frivilliga skytteföreningar och befälhafvarnas för Stockholms stads- och landtrullföringsområden expeditioner,

dels ock för detta ändamål bevilja 690,000 kronor och däraf, i enlighet med den i årets statsverksproposition angående fjärde hufvudtiteln under punkt 27 gjorda framställning, å extra stat för år 1910 anvisa 300,000 kronor.

Till berörda statsrådsprotokoll har departementschefen i ämnet anført följande:

»Uti den till innevarande års Riksdag aflåtna statsverkspropositionen har Eders Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att å extra stat för år 1910 anvisa 300,000 kronor för uppförande af lokaler för krigshögskolan m. m.

I statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 12 sistlidne januari anförde jag rörande denna fråga, att densamma då ännu icke befunne sig i det läge, att fullständigt förslag däri kunde föreläggas Riksdagen, men att jag med hänsyn till behovet att, så fort ske kunde, få förevarande lokalbehof tillgodosedt ansett mig böra redan då föreslå,

att en del af de för ändamålet erforderliga medel äskades af Riksdagen. Sedan frågans förberedande behandling numera blifvit afslutad, anhåller jag att få för Eders Kungl. Maj:t redogöra för ärendet i hela dess omfattning.

I nådig proposition (n:o 82) till nästlidet års Riksdag föreslog Eders Kungl. Maj:t Riksdagen

dels medgifva, att en ny byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan, krigshofrätten samt chefens för Fjärde arméfördelningen, inspektörens för militärläroverken, inspektörens för kavalleriet, remonteringsstyrelsens och befälhafvarnas för Stockholms stads- och landtrullföringsområden expeditioner, måtte få uppföras å kronan tillhörig mark inom kvarteret Kandidaten af Hedvig Eleonora församling i Stockholm,

dels ock för detta ändamål bevilja 630,000 kronor och däraf å extra stat för år 1909 anvisa 250,000 kronor.

I det vid denna proposition fogade statsrådsprotokollet anfördes, hurusom chefen för krigshögskolan, öfverstelöjtnanten m. m. grefve T. Rudenschöld och arkitekten E. Josephson, enligt erhållet uppdrag, uppgjort förslag till sådan byggnad, hvilken de ansett böra förläggas antingen till Artillerigården eller ock till kvarteret Kandidaten.

Beträffande de skäl, som åberopades för ådagaläggandet af byggnadens behöflighet, torde jag få ånyo framhålla de viktigaste.

Krigshögskolan har sedan längre tid tillbaka varit inrymd i generalstabens hus å Riddarholmen. Sedan emellertid Kungl. Maj:t med 1904 års Riksdag beslutat sådan utvidgning af nämnda högskola, att två kurser därstädes skulle samtidigt pågå, fanns icke vidare någon möjlighet att i de redan förut trånga lokalerna inrymma skolan i dess helhet. För Riksdagen anmäldes ock, att utvidgningen af skolan kräfde ny lokal för densamma. Under tiden har bristen å lämplig lokal kunnat provisoriskt afhjälpas dels därigenom, att den ena lärokursen vid högskolan varit inrymd i gamla riksdagshuset å Riddarholmen, dels därigenom, att ny lokal för krigshögskolans båda lärokurser blifvit enligt nådigt bref den 31 augusti 1907 anvisad i arméförvaltningens förra ämbetshus vid Munkbrogatan. Men ej heller där kan lokal för högskolan under någon längre tid beredas. Enligt ett utaf Stockholms stadsfullmäktige beslutadt, af Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 6 augusti 1897 fastställt tillägg till den för hufvudstaden gällande regleringsplan skall nämligen det af ifrågavarande byggnad delvis upptagna kvarteret Memnon utläggas till öppen plats för att bereda ökad utrymme för torghandeln. Stadsfullmäktige hafva sedermera anhållit, att tiden, då denna tomt

finge af staden öfvertagas, måtte bestämmas, och att samtidigt medgifvande måtte lämnas därtill, att ersättningen för markens afstående finge fastställas i enlighet med expropriationsförordningens föreskrifter. Kungl. Maj:t har med anledning häraf genom nådigt bref den 31 augusti 1907 förklaradt, att, enär omförmälda byggnad icke utan stora olägenheter och kostnader för statsverket kunde undvaras, innan nya lokaler för de i densamma provisoriskt inrymda expeditioner m. m. blifvit anordnade, samt frågan härom icke syntes kunna utan Riksdagens medverkan lösas, fastigheten icke kunde före den 1 oktober 1912 till staden öfverlämnas.

Längre än till sistnämnda tid torde alltså krigshögskolan icke kunna kvarblifva i denna byggnad, och, om dessförinnan nya lokaler för densamma skola hinna anordnas, bör frågan därom så fort ske kan tagas i öfvervägande.

I fråga om de myndigheter, för hvilka lokaler enligt det uppgjorda förslaget, utom för krigshögskolan, skulle beredas i berörda byggnad, anfördes följande.

För *remonteringsstyrelsens* samt *Stockholms stads och landtrullföringsområdets expeditioner* vore, jämlikt nådiga bref den 31 augusti 1907 och den 13 december samma år, lokaler upplåtna i arméförvaltningens förra ämbetshus, dit de skulle förläggas från andra hyrda lägenheter. Samma skäl, som kräfde krigshögskolans förflyttning från detta hus, så snart annan lokal kunde för densamma beredas, föranledde alltså jämväl sistnämnda expeditioners förläggande till annan plats.

Nya lokaler behöfde också anskaffas för *krigshofrätten* och för *chefens för Fjärde arméfördelningen expedition*. Dessa vore inrymda i en äldre byggnad å Svea lifgardes förra kasernområde vid Fredrikshof, men fråga om försäljning för kronans räkning af detta värdefulla område vore väckt och torde inom kort komma att tagas under ompröfning.

Slutligen behöfde lokaler beredas för såväl *inspektörens för militärläroverken* som *inspektörens för kavalleriet expeditioner*. Af dessa vore den förstnämnda inrymd i f. d. riksdagshuset å Riddarholmen och den senare i förhyrd lägenhet.

Såsom ofvan erinrats, upptog det uppgjorda förslaget förläggandet af ifrågavarande byggnad antingen till Artillerigården eller till kvarteret Kandidaten. Kostnaderna beräknades till 583,000 kronor på den förra och 660,000 kronor på den senare platsen. Öfverintendentsämbetet, som anmodats afgifva yttrande öfver förslaget, fann en del kostnader väl högt beräknade och ansåg — under antagande att rådande arbetspriser icke komme att vid tiden för byggnadsarbetets verkställande höjas — byggnaden kunna uppföras för omkring 30,000 kronor mindre

än härför upptagna belopp. Vidkommande de ifrågasatta platserna ansåg ämbetet, att byggnadens uppförande å Artillerigården skulle ställa sig hindrande i vägen för ett i alla afseenden ändamålsenligt utnyttjande af området, hvarför ämbetet för sin del icke kunde förorda detta alternativ.

Vid frågans föredragning inför Eders Kungl. Maj:t den 21 februari 1908 anslöt jag mig till den af öfverintendentsämbetet uttalade åsikten om användande af kvarteret Kandidaten såsom byggnadsplats framför Artillerigården. Därvid framhöll jag, förutom de af ämbetet anförda skäl, att marken otvifvelaktigt ägde betydligt större värde å Artillerigården än å kvarteret Kandidaten, samt att förläggandet af ifrågasatt byggnad till det område af Ladugårdsgärdet, som enligt Riksdagens medgifvande skulle upplåtas till försäljning, i någon mån torde påskynda realisationen af angränsande tomter. Gränsen mellan kronans och Stockholms stads områden i denna trakt ginge visserligen öfver kvarteret Kandidaten, som alltså till någon del ägdes af staden, hvarjämte kronans äganderätt till en mindre jordremsa utmed själfva gränslinien — det s. k. gärdesgårdsdistriktet — vore af staden bestridd, men den plats, som vore utsedd för den ifrågasatta byggnaden, ägdes ostridigt af kronan.

Eders Kungl. Maj:t fann också skäligt att i enlighet med min hemställan aflåta proposition till 1908 års Riksdag angående byggnadens uppförande i nämnda kvarter.

Riksdagen anmälde emellertid i skrifvelse den 1 juni sistlidet år (n:o 4, punkt 32), att Riksdagen icke för närvarande kunnat bifalla berörda framställning. Angående grunderna för detta Riksdagens beslut innehåller skrifvelsen följande:

»Hvad beträffar frågan om uppförande af en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan m. m., har Riksdagen funnit behofvet af en sådan byggnad ådagalagdt. Den för ändamålet afsedda platsen inom kvarteret Kandidaten har Riksdagen emellertid icke ansett fullt lämpligt vald. Byggnaden skulle nämligen förläggas nära tomtens midt, invid en projekterad, tvärs öfver kvarteret gående gata. En sådan placering torde dock medföra svårighet att på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt utnyttja hela den dyrbara tomten, hvilken, då år 1906 fråga var väckt om dess försäljning till Stockholms stad, i sin helhet värderades till ett pris af öfver 1,000,000 kronor. Lämpligare skulle med hänsyn därtill vara att förlägga den ifrågasatta byggnaden antingen närmare Östermalmsgatan eller ock invid någon af Artilleri- eller Skepparegatorna. En sådan förläggning lärer emellertid för närvarande icke kunna komma i fråga. Stockholms stad är nämligen ägare till ett område i hörnet mellan Artilleri- och Östermalmsgatorna, hvarjämte kronans rätt till det invid samma område belägna s. k. gärdesgårdsdistriktet är af staden

bestridt. Vidare är en del af tomten invid Östermalms- och Skepparegatorna för närvarande upplåten till Hedvig Eleonora församling, som där uppfört sin missionshydda. En del af platsen var upplåten under Hans Maj:t Konung Oscar II:s lifstid, återstoden är upplåten tills vidare med ett års uppsägningstid. För att ifrågavarande byggnad skall kunna uppföras å plats inom kvarteret Kandidaten, som må kunna anses för ändamålet lämplig, måste alltså antingen uppgörelse först träffas med Stockholms stad, eller ock åtgärder vidtagas för att nämnda församlings nyttjanderätt till en viss del af kvarteret må upphöra, och har Riksdagen fördenskull ansett sig för närvarande icke böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts proposition i ämnet. Ehuru Riksdagen, därest de nu anmärkta hindren undanröjas, icke har något att erinra mot byggnadens förläggande till kvarteret Kandidaten, vill Riksdagen dock icke fastslå, att till byggnadsplats skall väljas detta kvarter, där under alla förhållanden grundläggningsarbetena synas komma att draga en mycket stor kostnad, utan må Eders Kungl. Maj:t, därest omständigheterna därtill föranleda, föreslå annan byggnadsplats.

Emot de uppgjorda ritningarna har Riksdagen endast velat erinra, att desamma, enligt hvad Riksdagen inhämtat, utarbetats under förutsättning af byggnadens förläggande till den s. k. Artillerigården, hvarför de torde böra något omarbetas med hänsyn till den plats, som slutligen kan blifva utsedd, därvid synes kunna ifrågasättas, om icke den yttre utsmyckningen kan göras något enklare, än ritningarna utvisa.»

I anledning af hvad Riksdagen sålunda anfört, anbefalldes arméförvaltningens fortifikationsdepartement genom nådigt bref den 17 juni 1908 att inkomma med ritningar och kostnadsförslag till uppförande af en byggnad, inrymmande förutom de lokaler, hvilka upptagits i det för Riksdagen framlagda förslaget, jämväl rum för Femte arméfördelningens expedition, samt med förslag till plats för ifrågavarande byggnad.

Chefens för Femte arméfördelningen expedition är för närvarande förlagd till arméförvaltningens förra ämbetshus vid Munkbrogatan, där densamma i likhet med flera andra myndigheter erhållit provisoriska lokaler. Då såsom ofvan anförts nämnda ämbetshus den 1 oktober 1912 skall öfverlämnas till Stockholms stad, måste andra lokaler dessförinnan beredas för såväl Femte arméfördelningens expedition som öfriga därstädes inhysta myndigheter. Anledningen därtill att lokaler för berörda expedition icke upptagits i det för 1908 års Riksdag framlagda byggnadsförslaget var den, att det vid denna tid varit fråga om beredande af plats för densamma å annat ställe, hvilken fråga emellertid numera förfallit.

Sedan nästlidet år har fråga uppstått om beredande af utrymme i den påtänkta byggnaden jämväl för stuteriöfverstyrelsen och öfverstyrelsen för det frivilliga skytteväsendet, hvarjämte krigsvetenskapsakademien framställt önskan om erhållande af ett par rum därstädes. Hvad först beträffar stuteriöfverstyrelsen, har det ansetts lämpligt att här anordna lokaler för densamma på grund af dess nära samband med remonteringsstyrelsen, för hvilken lokaler redan förut äro beräknade i den föreslagna nybyggnaden. De af stuteriöfverstyrelsen för närvarande disponerade lokalerna i det s. k. Arffurstens palats äro väl behöfliga för andra statsändamål. Öfverstyrelsen för det frivilliga skytteväsendet disponerar för närvarande förhyrd lokal, hvarför framställning blifvit gjord om beredande för styrelsen af stadigvarande hemvist i den till uppförande föreslagna byggnaden. Slutligen har det ansetts lämpligt att afse ett par rum för krigsvetenskapsakademien, som för närvarande är provisoriskt inhyt i arméförvaltningens förra ämbetshus.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har med underdånig skrifvelse den 9 december 1908 inkommit med nytt förslag till uppförande af byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan jämte öfriga här ofvan omförmälda institutioner och myndigheter. I berörda skrifvelse har departementet anfört följande. Då kronans äganderätt till det s. k. gärdesgårdsdistriktet, som ginge snedt öfver den tomt i kvarteret Kandidaten, hvarå förenämnda byggnad enligt departementets åsikt borde förläggas, från Stockholms stads sida blifvit bestridd, hade underhandlingar om uppgörelse i godo med staden bragts å bane. Dessa underhandlingar hade ledt till ett förslag till markbyte, hvarigenom kronan skulle komma i full besittning af hela nämnda kvarter. Så snart förslaget blifvit godkänt af Stockholms stadsfullmäktige, ämnade fortifikationsdepartementet inkomma med ytterligare framställning i ärendet. Om detta förslag vunne Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens godkännande, förefunnes möjlighet att förlägga den nya byggnaden på hvilken del som hälst af kvarteret Kandidaten. Visserligen funnes för närvarande i den sydöstra delen af nämnda kvarter uppförd en Hedvig Eleonora församling tillhörig s. k. församlingshydda, men församlingen ägde icke dispositionsrätt till den tomt, hvarå hyddan uppförts, längre än till den 1 april 1909. Då emellertid grundläggningsförhållandena å kvarterets sydvästra del vore betydligt fördelaktigare än å öfriga delar däraf, ansåge fortifikationsdepartementet, att krigshögskolebyggnaden lämpligast borde, såsom en bifogad situationsplan utvisade, förläggas till kvarterets sydvästra del utmed Artillerigatan. Enligt verkställd utredning skulle grundläggningskostnaderna för ifrågavarande byggnad å

sistnämnda plats uppgå till 48 kronor för kvadratmeter af den bebyggda arealen, under det att, om byggnaden förlades utmed Östermalmsgatan, motsvarande kostnader skulle belöpa sig till 86 kronor för kvadratmeter. Å öfriga delar af kvarteret skulle kostnaderna blifva ännu högre.

Med anledning af hvad Riksdagen i sin ofvan omnämnda skrifvelse uttalat, hade fortifikationsdepartementet verkställt undersökningar rörande möjligheten att förlägga ifrågavarande byggnad till annat ställe än å kvarteret Kandidaten utan att dock kunna finna, att någon för ändamålet lämpligare plats vore att tillgå.

Kostnaderna för byggnadens uppförande i enlighet med de genom fortifikationsdepartementets försorg uppgjorda ritningarna hade beräknats till 690,000 kronor eller 60,000 kronor mer än enligt det för 1908 års Riksdag framlagda förslaget. Därvid vore dock att märka, att, såsom ofvan anförts, det nu föreliggande förslaget utöfver det nyssnämnda upptog lokaler jämväl för Femte arméfördelningens expedition, stuteri-öfverstyrelsen och öfverstyrelsen för Sveriges frivilliga skytteföreningar äfvensom två expeditionsrum för krigsvetenskapsakademien.

Den ifrågasatta byggnadens plananordning öfverensstämmer i hufvudsak med det ursprungliga förslaget. De förändringar, som däri vidtagits, äro föranledda endast däraf, att lokaler beredts för nytillkomna ändamål. Samtliga planritningar hafva godkänts af dem, för hvilkas ändamål de äro afsedda.

Öfver förslaget har yttrande infordrats från öfverintendentensämbetet, som därom anført i hufvudsak följande. Planordningen syntes tillfredsställande och byggnadens olika lokaler väl afpassade för sina ändamål. Fasaderna visade en enkel och värdig arkitektur och kunde äfven de väl läggas till grund för byggnadens utförande. Den för byggnaden beräknade kostnadssumman vore fullt tillräcklig. Rörande byggnadens placering å den till byggnadsplats föreslagna tomten hade öfverintendentensämbetet tvekat, huruvida den af arméförvaltningen angifna placeringen kunde anses vara den lyckligaste, men ville dock under vissa förutsättningar tillstyrka densamma. Söder om den föreslagna tomten, i kvarteret Studenten, byggdes för närvarande af Stockholms stad en skolhusbyggnad af ganska monumental art. Det föreläge äfven förslag till uppförande, norr om tomten i fråga, å tomt, som ägdes af staten, af en monumentalbyggnad för kronans räkning. Nyssnämnda skolhusbyggnad vore grupperad symetriskt kring en midtaxel i rät vinkel mot Östermalmsgatan. Ur estetisk och stadsplanesynpunkt vore det otvifvelaktigt lämpligast att å kvarteret Kandidaten, som låge midtemot skolhustomten, äfven uppfördes en byggnad, symetriskt grupperad kring en midtaxel, på sätt en yttrandet bifogad situationsplan närmare utvisade.

Krigshögskolebyggnaden i detta kvarter hade emellertid föreslagits placerad å tomtens västra del helt på sidan om nämnda midtaxel. Denna placering vore motiverad dels däraf, att grunden å denna del af kvarteret vore bättre än å kvarteret i öfrigt, dels däraf, att genom en dylik placering af byggnaden minsta möjliga del af kvarteret toges i anspråk för densamma. Olägenheten af byggnadens placering på det föreslagna sättet kunde undanröjas allenast under den förutsättning, att hela kvarteret Kandidaten reserverades för statsändamål, och att framdeles öster om meranämnda midtaxel uppfördes en byggnad, som, åtminstone hvad grupperingen beträffade, liknade den nu föreslagna, samt att båda byggnaderna förenades genom låga midtpartier, eller ock kvarteret på annat sätt för statsändamål bebyggdes symmetriskt om midtaxeln. Vid krigshögskolebyggnadens uppförande borde följaktligen iakttagas, att byggnadens östra gafvelpartier ordnades på det sätt, att ett sådant byggnadssätt möjliggjordes. Under förutsättning, att således icke någon del af kvarteret Kandidaten försåldes för att utnyttjas till enskilda byggnadsföretag, utan kvarteret helt reserverades för statens räkning och framdeles bebyggdes i enlighet med ofvan angifna grunder, ansåge sig öfverintendentsämbetet kunna tillstyrka, att krigshögskolebyggnaden förlades på sätt arméförvaltningen föreslagit. Ämbetet ansåge sig slutligen böra meddela, att ämbetet, efter inhämtande af upplysningar i ämnet, funnit grundförhållandena å de genom föreliggande förslag till bebyggande för närvarande icke afsedda delarna af kvarteret Kandidaten vara af beskaffenhet, att de med fördel kunde för statsändamål bebyggas, ehuru grundmurarna blefve rätt höga.

Behovet af nya lokaler för krigshögskolan och de öfriga institutioner eller myndigheter, hvilka upptagits i det nästlidet år för Riksdagen framlagda förslaget, är redan förut ådagalagdt och jämväl erkändt af Riksdagen. Emellertid upptager det nu föreliggande förslaget lokaler för ännu några myndigheter, hvilket skulle medföra en ökning af byggnadskostnaderna från 630,000 kronor till 690,000 kronor eller med 60,000 kronor. Då detta förslag af skäl, för hvilka jag här ofvan redogjort, synes innebära en på samma gång ändamålsenlig och ekonomisk lösning af frågan om beredande af nödiga lokaler åt de nytillkomna myndigheterna, anser jag mig böra tillstyrka, att berörda förslag må komma till utförande. Undersökningar hafva blifvit verkställda angående möjligheten att på annat sätt tillgodose ifrågavarande behof, utan att någon sådan utväg kunnat utfinnas. Ej heller har någon lämpligare byggnadsplats än kvarteret Kandidaten kunnat anträffas. Den plats å nämnda kvarter, där byggnaden enligt förslaget skall förläggas, är vald med hänsyn dels därtill, att grundförhållandena där äro bättre än å andra

delar af kvarteret, dels ock därtill, att minsta möjliga del af kvarteret skall tagas i anspråk af byggnaden. Då emellertid kronans äganderätt till en del af den tillämnade byggnadstomten blifvit af Stockholms stad bestridd, hafva underhandlingar om uppgörelse i godo med staden blifvit förda, hvilka ledt till ett förslag till markbyte, hvarigenom kronan skulle komma i full besittning af hela kvarteret Kandidaten. Sedan detta förslag numera blifvit godkänt af Stockholms stadsfullmäktige, har, på därom gjord framställning, Eders Kungl. Maj:ts innevarande dag beslutat aflåtande till Riksdagen af proposition om godkännande jämväl från kronans sida af samma förslag, och förefinnes, under förutsättning af Riksdagens bifall till berörda proposition, icke något hinder att uppföra ifrågakvarteret på den föreslagna platsen.

Öfverintendentensämbetet har ur estetisk och stadsplanesynpunkt framställt vissa önskemål såväl beträffande krigshögskolebyggnadens arkitektur som ock rörande bebyggandet af den öfriga delen af kvarteret, och torde behörig hänsyn böra tagas till hvad ämbetet i sådant afseende yttrat.»

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått en af herr *E. Lindblad* inom Första Kammaren väckt motion (n:o 27), däruti föreslagits, att Riksdagen ville afslå Kungl. Maj:ts förslag att för år 1910 anvisa 300,000 kronor till uppförande af lokaler för krigshögskolan m. m.

Motion.

Beträffande de till stöd för motionen anförda skäl tillåter sig utskottet att hänvisa till själfva motionen.

Såsom departementschefen erinrat, har Riksdagen år 1908 vid behandling af Kungl. Maj:ts då framlagda förslag till nybyggnad för krigshögskolan m. m. funnit behovet af en sådan byggnad ådagalagd, men enär kronans dispositionsrätt till hela det erforderliga området då ännu ej varit betryggad funnit den gjorda framställningen icke då kunna af Riksdagen bifallas, därvid Riksdagen jämväl uttalat vissa önskemål i fråga om byggnadens blifvande läge och utstyrelse. Vid bifall till utskottets hemställan i denna dag afgifvet utlåtande n:o 177 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Stockholms stad af visst område utaf Norra Djurgården m. m. varder nyss anmärkta hinder undanröjdt; och då dessutom de af Riksdagen uttalade önskemålen synas iakttagna, anser utskottet intet vara att erinra emot det föreliggande förslaget. Kostnadsförslaget slutar visserligen nu å ett belopp, som är 60,000 kronor större än förra året, men då en del nya lokaler, nämligen för krigsvetenskapsakademien, chefen för femte arméfördelningen och stuteriöfverstyrelsen, för hvilka eljest utrymme måst

*Utskottets
yttrande.*

beredas på annat håll, samt för öfverstyrelsen för Sveriges frivilliga skytteföreningar skulle i byggnaden inrymmas, uppväger detta till fullo den ökade kostnaden. Det skulle kunna synas anmärkningsvärdt, att lokal för en mera privat institution, nämligen sist omnämnda öfverstyrelse, blifvit upptagen uti förslaget, men utskottet håller före, att ifrågasvarande lokal, därest den framdeles kommer att erfordras för annat ändamål, icke vidare skall behöfva disponeras af denna öfverstyrelse.

Hvad herr Lindblad i sin ofvannämnda motion anfört beträffande byggnadsfrågans lösande på helt annat sätt än Kungl. Maj:ts föreslagit synes utskottet allt för vidtsväfvande och har ingalunda kunnat rubba utskottets uppfattning i frågan.

Utskottet hemställer sålunda,

att Riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande proposition samt med afslag å herr Lindblads ofvannämnda motion,

a) medgifva, att å kvarteret Kandidaten af Hedvig Eleonora församling i Stockholm må uppföras en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan, krigshofrätten och krigsvetenskapsakademien samt för chefernas för fjärde och femte arméfördelningarna, inspektörens för militärläroverken, inspektörens för kavalleriet, remonteringsstyrelsens, stuteriöfverstyrelsens, öfverstyrelsens för Sveriges frivilliga skytteföreningar och befälhafvarnas för Stockholms stads- och landtrullföringsområden expeditioner, samt

b) för detta ändamål bevilja 690,000 kronor och däraf, i enlighet med den i årets statsverksproposition angående fjärde hufvudtiteln under punkt 27 gjorda framställning, å extra stat för år 1910 anvisa 300,000 kronor.

Stockholm den 10 maj 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Reservationer:

af herrar *F. W. Thorson*, *E. A. Nilson* och *A. C. J. Christierson*.

Det skulle här antecknas, att herrar *P. Sörensson*, *H. Andersson*, *K. Starbäck*, *F. Berg* och *A. Ekman* icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.